

Dohányzásmentes Világnap 2020. május 31¹

„A fiatalok védelme a dohányipari manipulációktól,
valamint a dohányzás és nikotinhasználat megelőzése”

A WHO cselekvésre való felhívása

A dohányipar évtizedek óta agresszív és jelentős erőforrásokkal támogatott stratégiákat alkalmaz szándékosan annak érdekében, hogy vonzalmat ébresszen a fiatalokban a dohány- és nikotintermékek iránt. Az iparági belső dokumentumok szerint a dohányipari cégek mélyreható kutatásokat és számításokon alapuló megközelítéseket alkalmaznak a dohányzók új generációjának bevonására, a terméktervezéstől a marketingkampányokig. A WHO arra ösztönzi a popkulturális, a közösségi médiában szereplő, az otthoni és az iskolai véleményformálókat - akik elérik és kapcsolatban vannak a fiatalokkal -, hogy tárják fel az ipar manipulatív taktikáit, amelyek célja a dohányzók egy új generációjának kialakítása. Fel kell készítenünk a fiatalokat arra, hogyan szálljanak szembe a nagy dohánygyárak hazugságaival és utasítsák el termékeik használatát. Ennek érdekében a 2020. évi Dohányzásmentes Világnapon a WHO marketing ellenkampányt indít, egy új dohányzásmentes generáció kialakítása érdekében.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2020. évi világgkampányának kulcsüzeneteiből:

- A dohányipari társaságok több mint 8 milliárd dollárt költenek évente marketingre és reklámozásra, míg a világon évente 8 millió ember veszíti életét a dohányzás és a dohányfüstnek való kitettség, a passzív dohányzás miatt.
- A nikotin- és dohánytermék fogyasztás növeli a daganatos, a szív- és érrendszeri, valamint a tüdőbetegségek kockázatát. A dohányzás a daganatok miatt bekövetkező halálesetek 25%-ért felelős világviszonylatban.
- Az e-cigarettában található nikotin rendkívül erős függőséget okozó anyag, továbbá károsíthatja a gyermekek fejlődésben lévő agyát.
- Azok a gyermekek és serdülők, akik e-cigarettát használnak, minimum megkétszerezik az életük későbbi szakaszában a hagyományos dohányzás kialakulásának esélyét.

A 2020. évi Dohányzásmentes Világnap globális kampánya a következőkre fókuszál:

- ✓ A mítoszok eloszlátása és a dohányipar, valamint a kapcsolódó iparágak által alkalmazott manipulációs stratégiák feltárása, különös tekintettel az ifjúságot célzó marketing stratégiákra, többek között az új típusú termékek, az ízesítések és más vonzó tulajdonságok bevezetése révén.
- ✓ Ellátni a fiatalokat a dohányipar és a kapcsolódó iparágak szándékaival és taktikaival kapcsolatos ismeretekkel, annak érdekében, hogy a jelen és a jövő generációi ne szokjanak rá a dohány- és nikotintermékekre.
- ✓ Meggyőzni a véleményformálókat, az influencereket (a popkultúrában, a közösségi médiában, az otthonokban vagy az iskolai osztályokban) a fiatalok védelmének szükségességéről, valamint arról, hogy a fiatalokkal együtt lépjenek harcba a nagy dohánygyárak ellen.

HOGYAN CSATLAKOZHATUNK A DOHÁNYZÁS TERJEDÉSE ELLENI KÜZDELEMHEZ?

- ☞ **Hírességek és társadalmi véleményformálók** - Utasítsák vissza a „dohányterméket népszerűsítő” ajánlatait és a dohányipar szponzorálásának mindenféle formáját.
- ☞ **Közösségi média** - Tiltsák le a nikotin- és dohánytermékek reklámozását, promócióját és szponzorálását, valamint az erre irányuló „influencer” marketinget.

¹ <https://www.who.int/news-room/campaigns/world-no-tobacco-day/world-no-tobacco-day-2020>

- ☞ **Filmes-és televíziós társaságok, színházi társulatok** – Utasítsák el a dohányzás és az e-cigaretta használat ábrázolását.
- ☞ **Szülők és tágabb családi környezet** – Világosítsák fel a kisgyermeket és a tinédzsereket a nikotin- és dohánytermékek használatának káros hatásairól, tegyék képessé őket az ipari manipulációk elutasítására.
- ☞ **Egészségügyi szakdolgozók és szakemberek** – Biztosítsanak a gyermekeknek, tinédzsereknek, fiatal felnőtteknek és a szülőknek naprakész információkat ezen termékek használatával kapcsolatos kockázatokról, továbbá buzdítsák leszokásra a dohányzókat leszokás támogatási tanácsadás segítségével.
- ☞ **Iskolák** - Növeljék a nikotin- és dohánytermék-használat veszélyeire vonatkozó tudatosságot, támogassák dohány- és e-cigaretta mentes egyetem kialakítását, utasítsák el a nikotin- és dohányipar mindenfajta szponzorációs tevékenységét.
- ☞ **Ifjúsági csoportok** – Szervezzenek helyi rendezvényeket kortárs csoportok bevonása és képzése érdekében, teremtsenek mozgalmat egy dohányzásmentes generáció kialakulásáért. Támogassák a hatékony dohányzás-ellenőrzési politikák elfogadását a helyi közösségben, a nikotin- és dohányipari cégek manipulációjának megelőzése és megfékezése érdekében.
- ☞ **Kormány és helyi önkormányzatok** – Támogassák átfogó dohányzás-ellenőrzési politikák végrehajtását a WHO Dohányzás-ellenőrzési Keretegyezménye (WHO FCTC) alapján. szabályozásba.

A Magyarországi Ifjúsági Dohányzás Felmérés² 2020. évi eredményeiről

A Magyarországi Ifjúsági Dohányzás Felmérés 2020. évi eredményei alapján tovább folytatódik a dohánytermékek kipróbálásában és használatuk mértékében jelentkező **pozitív tendencia**:

- A valamilyen dohányterméket **kipróbáló** fiatalok aránya 2012 óta 24 százalékponttal csökkent: a 2012-es kiinduló 57 %-os értékről 2020-ra 33 %-ra mérséklődött azon 7-9. osztályosok aránya, akik kipróbáltak már életük során valamilyen dohányterméket.

- Csökkenő tendencia jellemzi a 7-9. osztályos fiatalok **dohányzási gyakoriságait**: mind az alkalmi, mind a napi szinten dohányzók tábora folyamatosan **csökken 2012 óta: a naponta valamilyen dohányterméket fogyasztó** 7-9. osztályosok aránya 2012-ben 7,5 százalék volt, 2016-ra lecsökkent 6,5 százalékra, a 2020-as kutatásban pedig arányuk tovább csökkent 3,2 százalékra. Ahogy a kipróbálók, illetve a rendszeres és alkalmi fogyasztók aránya csökken, úgy **nő a nemdohányzók aránya** is: 2012-ben és 2013-ban még 70 százalék alatt volt az arányuk (64,5%, illetve 69,5%), 2016-ban már meghaladta a 80 százalékot, és 2020-ban is folytatódott e tendencia, már 85 százalékos arányt képviselnek a 7-9. osztályos tanulók körében.

- Az elmúlt és a jelenlegi felmérések eredményeinek összevetése alapján elmondható, hogy mind az otthoni **passzív dohányzásnak** való kitettség, mind az otthonon kívüli passzív dohányzásnak való kitettség jelentős mértékben **csökkent**: 2012-ben a 7-9. osztályosok 44 százaléka élt olyan háztartásban, ahol előfordult, hogy mások az ő jelenlétükben dohányoztak, illetve 70 százalékuk arról nyilatkozott, hogy otthonán kívüli zárt helyeken volt dohányfüstnek kitéve, mely értékek 2020-ban már csak 17, illetve 34 százalékot tettek ki.

Kedvezőtlen tendencia viszont, hogy **nőtt az elektronikus cigarettát kipróbálók aránya**: 2016-ban a 7-9. osztályosok 23 százaléka nyilatkozott úgy, hogy már volt használatában része, amely érték 2020-an 32 %-ra nőtt. A kipróbálók átlagéletkora 1 évet csökkent a két felmérés között: 14-ről 13 évre.

² A Nemzetközi Ifjúsági Dohányzás Felmérést (Global Youth Tobacco Survey, GYTS) az Egészségügyi Világszervezet és az amerikai Betegség Megelőzési és Járványvédelmi Központ 1998-ban indította útjára. Magyarország 2003-ban csatlakozott a GYTS kutatási projekthez, hat alkalommal került magvalósításra a felmérés (2003, 2008, 2012, 2013, 2016, 2020).

Dohányzásra való rászokás megelőzése: a hazai prevenció programokról

A dohányzás visszaszorításához elengedhetetlen a lakosság egészségmagatartásának megváltoztatása, amelyhez azonban nem elegendő az egyének ismereteinek bővítése, vagy egy társadalmi csoport cselekedeteinek korlátozása. A viselkedés megváltoztatásához az ismereteken, korlátozásokon túl szükség van a motiváció, lehetőségek és képességek kialakítására is a hatékony prevenció eszközeinek felhasználásával.

Magyarországon az óvodai megelőzési programok közül első és napjainkig legelterjedtebb a Dohányzás Fókuszpont (DF) **Dohányzás-megelőzés Óvodai Programja**. A program célja az óvodáskorú gyermekek egészségének védelme. A program keretében megvalósul a dohányzással kapcsolatos egyéni ismeretek feltérképezése, az életkori sajátosságoknak megfelelő szintű információk átadása, az egészséges életmód választását megkönnyítő, dohányzással kapcsolatos attitűd formálása és a passzív dohányzás kényszere elleni aktív fellépés kialakítása. A program hatásvizsgálatai alátámasztották, hogy a gyermekekben kialakul, illetve megerősödik a dohányzás elutasításáért felelős attitűdváltozás, bővül a dohányzás káros hatásaival kapcsolatos tudásuk, és kialakul, illetve megerősödik bennük a passzív dohányzás elleni aktív fellépés képessége. A program kitzűzött céljain túl a program bevezetésének hatására a dohányzó szülők egy része változtatott korábbi dohányzási szokásain, azaz jobban tekintettel voltak a nemdohányzókra. A programhoz bármelyik óvoda térítésmentesen csatlakozhatott, így napjainkra több mint 1600 óvodába jutott el.³

Az óvodai program hosszú távú eredményességének biztosítása érdekében a DF több lépésben kifejlesztette a szintén pozitív kimenetelű hatásvizsgálattal rendelkező **„Ciki a cigi” című iskolai egészségfejlesztési programot**. A program a gyermekek érdeklődési körét figyelembe véve játékszoftverrel, hordozható, érintőképernyős számítógéppel (HÉSZ) és egy dohányzás-megelőzésre szolgáló honlappal (<https://www.cikiacigi.hu/>) próbálja a 5-8, 9-14, 15-20 éves korosztályhoz tartozó gyermekek figyelmét az egészséges életmód felé fordítani, attitűdjüket formálni az iskolai környezetben. A 3-5. osztályba járó, illetve a 6-10. osztályba járó tanulók részére elkészített programok regisztrációt követően térítésmentesen letölthetők az erre a célra létrehozott honlapról (<https://megelozes.cikiacigi.hu/>) minden iskola számára. A programcsomag tartalmaz egy tanmenetre épülő tanári kézikönyvet, interaktív animációkkal és videó részletekkel kiegészített flash alapú előadásokat, játékszoftvert, valamint módszertani segédletet és a monitorozást szolgáló tanári és diák kérdőíveket. A program fontos részét képezi a hordozható érintőképernyős számítógép (HÉSZ) és a dohányzás káros hatásait bemutató bábu, amelyet meghatározott időre az iskolák a kormányhivatalok népegészségügyi munkatársaitól igényelhetnek. olyan fontos témaköröket dolgoz fel, mint a dohányzás története, az egészséges életmóddal kapcsolatos döntések és választások, szociális befolyásoló tényezők, dohányzás okozta betegségek, a passzív dohányzás káros hatásai, a függőség, környezeti és gazdasági hatások, a cigaretta összetétele és a nemdohányzó életforma előnyei.⁴

³ További információ: https://www.dohanyzasvisszaszoritasa.hu/ovodai_dohanyzas_megelozesi_program.html

⁴ További információk: https://www.dohanyzasvisszaszoritasa.hu/iskolai_megelozesi_program.html